YENİ PARTİ
T.B.M.M.
YENİ PARTİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 2 Kasım 2026
Sayı: 1582

52421

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Vedat IŞIKHAN** tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Av. Dr. M. Sezgin TANRIKULU
Diyarbakır Milletvekili

Türkiye'de mevsimlik tarım işçiliği, özellikle ekonomik imkânların sınırlı olduğu bölgelerde yaşayan ailelerin geçimlerini sağlayabilmek amacıyla başvurdukları önemli istihdam biçimlerinden biridir. Ancak bu çalışma biçimi, çoğu zaman yalnızca işçilerin değil, eşlerinin ve çocuklarının da aylarca yaşadıkları yerlerden ayrılmalarına neden olmakta; çalışma hayatındaki güvencesizlik, barınma, sağlık, eğitim ve sosyal koruma sorunlarıyla birlikte ortaya çıkmaktadır.

Diyarbakır, mevsimlik tarım işçiliği nedeniyle başka illere iş gücü göçü veren iller arasında yer almaktadır. Kentin özellikle kırsal mahallelerinde yaşayan ve yeterli tarımsal üretim imkânına, düzenli istihdama veya sürekli gelire sahip olmayan aileler, yılın belirli dönemlerinde farklı illerdeki tarımsal üretim alanlarına gitmektedir.

Bu süreçte işçiler ve aileleri, tarım ürünlerinin ekim, bakım ve hasat dönemlerine bağlı olarak farklı bölgelerde çalışmakta; çalışma süreleri, ücretler, barınma koşulları ve sosyal güvenlik hakları bakımından çeşitli risklerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Mevsimlik tarım işçiliğinin en önemli sorunlarından biri, çalışanların önemli bir bölümünün kayıt dışı istihdam edilmesi ve sosyal güvenlik sisteminin sağladığı korumadan yeterince yararlanamamasıdır.

Tarım işçilerinin çalışma ilişkilerinin çoğu zaman sözlü anlaşmalar üzerinden kurulması, ücretlerin belirlenmesi ve ödenmesi konusunda uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapan kişilerin çalışma ilişkilerindeki rolü de önem taşımaktadır. İşçilerin ücretlerinden aracılık bedeli adı altında kesinti yapılması, işverenle işçi arasındaki sözleşme koşullarının belirsizliği ve işçilerin haklarını aramakta karşılaştıkları güçlükler denetlenmesi gereken konulardır.

27 Mayıs 2010 tarihli ve 27593 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği, tarım aracılarının izin ve denetim süreçlerini düzenlemekte; işçilerden aracılık ücreti alınmasını yasaklamaktadır.

Diğer taraftan, 27 Nisan 2024 tarihli ve 32529 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan **2024/5 sayılı Mevsimlik Tarım İşçileri konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi**,

mevsimlik tarım işçilerinin ve ailelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına çeşitli görevler yüklemektedir.

Genelgede, işçilerin yoğun olarak çalıştığı bölgelerde güvenli geçici yerleşim alanlarının oluşturulması, temiz içme suyu, elektrik, kanalizasyon, eğitim ve sosyal hizmetlere erişim gibi temel ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin tedbirler öngörülmektedir.

Buna rağmen mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşullarının hangi ölçüde iyileştiğinin, alınan tedbirlerin kaç kişiye ulaştığının ve uygulamadaki eksikliklerin ne olduğunun düzenli biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Mevsimlik tarım işçiliğinin en ağır sonuçlarından biri de çocukların eğitim yaşamında meydana gelen kesintilerdir.

Aileleriyle birlikte göç etmek zorunda kalan çocukların bir bölümü, eğitim öğretim döneminin başlangıcında veya sonunda okullarından uzak kalabilmekte; bazı çocuklar ise aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla tarımsal üretim faaliyetlerine katılabilmektedir.

Bu durum, çocuk işçiliğinin önlenmesi ve eğitim hakkının korunması bakımından özel tedbirler alınmasını gerektirmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının 2024/52 sayılı Genelgesi kapsamında mevsimlik tarım işçisi ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerinin izlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Ancak bu çalışmaların Diyarbakır'dan göç eden çocukların okula devamı ve eğitim kayıplarının önlenmesi üzerindeki etkilerinin ortaya konulması önem taşımaktadır.

Mevsimlik tarım işçileri ayrıca uzun çalışma saatleri, yüksek sıcaklık, tarım ilaçlarına maruz kalma, yetersiz dinlenme, güvenli olmayan ulaşım ve uygun olmayan barınma koşulları nedeniyle iş sağlığı ve güvenliği bakımından çeşitli risklerle karşılaşabilmektedir.

Özellikle işçilerin toplu olarak taşındığı araçlarda meydana gelen trafik kazaları, tarım makinelerinden kaynaklanan yaralanmalar ve aşırı sıcaklarda çalışma koşulları, önleyici tedbirlerin önemini artırmaktadır.

Mevsimlik tarım işçiliğinin yalnızca bir istihdam sorunu olarak değerlendirilmesi yeterli değildir. Bu çalışma biçiminin yaygınlaşmasına yol açan işsizlik, gelir yetersizliği, kırsal yoksulluk ve bölgesel ekonomik eşitsizliklerin de incelenmesi gerekmektedir.

Diyarbakır'dan her yıl mevsimlik tarım işçiliği için göç etmek zorunda kalan ailelerin sayısının, göç edilen illerin, çalışma sürelerinin, elde edilen gelirlerin ve sosyal güvenlik durumlarının açıklanması; mevcut politikaların etkinliğinin değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Bu çerçevede,

52421

1. 1 Ocak 2020 – 27 Ekim 2026 döneminde **Diyarbakır'dan** başka illere mevsimlik tarım işçiliği amacıyla giden toplam kişi ve hane sayısı yıllar **itibarıyla** kaçtır? Bu kişilerin kadın, erkek ve çocuk olarak dağılımı nedir? Bakanlığınızın elinde bu konuda tekilleştirilmiş ve düzenli olarak güncellenen bir kayıt sistemi bulunmakta mıdır?

2. Diyarbakır'ın **Bağlar, Bismil, Çermik, Çınar, Çüngüş, Dicle, Eğil, Ergani, Hani, Hazro, Kayapınar, Kocaköy, Kulp, Lice, Silvan, Sur ve Yenişehir** ilçelerinden mevsimlik tarım işçiliği amacıyla göç eden hane ve kişi sayıları yıllar itibarıyla kaçtır? İlçelerin nüfuslarına oranla mevsimlik tarım işçiliğinin en yaygın olduğu yerleşim yerleri hangileridir?

3. Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliği amacıyla göç eden kişilerin en fazla gittikleri ilk on il hangileridir? Bu illere giden işçilerin sayıları, çalıştıkları tarım ürünleri, ortalama çalışma süreleri ve yıllık göç dönemleri nelerdir? İşçilerin aynı yıl içerisinde birden fazla ile gitme oranı kaçtır?

4. Diyarbakır'a başka illerden mevsimlik tarım işçiliği amacıyla gelen işçi ve ailelerin sayısı 2020–2026 döneminde yıllar itibarıyla kaçtır? Bu kişilerin geldikleri illere, çalıştıkları ilçelere, tarım ürünlerine ve çalışma sürelerine göre dağılımı nedir?

5. Diyarbakır'dan başka illere giden mevsimlik tarım işçilerinin 2020–2026 dönemindeki ortalama günlük ücretleri yıllar **itibarıyla** kaç TL'dir? Bu ücretlerin enflasyondan arındırılmış reel değerleri nasıl değişmiştir? İşçilerin fiilî günlük çalışma süreleri dikkate alındığında saatlik kazançlarının asgari ücretin saatlik karşılığına oranı nedir?

6. Mevsimlik tarım işçilerinin günlük ortalama çalışma süreleri kaç saattir? Günde 8 saatin, 10 saatin ve 12 saatin üzerinde çalışan işçilerin oranları ayrı ayrı nedir? Dinlenme süreleri, haftalık tatil ve fazla çalışma koşulları bakımından hangi denetimler yapılmaktadır?

7. Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliğine giden bir hanenin yıllık ortalama toplam çalışma geliri kaç TL'dir? Ulaşım, barınma, gıda, tarım aracısına yapılan ödemeler ve diğer zorunlu giderler düşüldükten sonra hanenin elinde kalan net gelir ne kadardır? Bu gelir, hanenin yıl boyunca temel ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli midir?

8. 2020–2026 döneminde Diyarbakırlı mevsimlik tarım işçilerinin ücretlerinin eksik ödenmesi, geç ödenmesi, hiç ödenmemesi veya işveren tarafından alıkonulması nedeniyle Bakanlığınıza, İŞKUR'a ve ilgili denetim birimlerine kaç şikâyet yapılmıştır? Bu şikâyetlerin kaçı işçi lehine sonuçlandırılmış, toplam kaç TL işçi alacağı tahsil edilmiştir?

9. Diyarbakır'da 27 Ekim 2026 tarihi itibarıyla İŞKUR'dan izin alarak faaliyet gösteren tarım aracısı sayısı kaçtır? 2020–2026 döneminde izin belgesi olmaksızın aracılık yaptığı tespit edilen kişi sayısı kaçtır? Bu kişiler hakkında hangi idari yaptırımlar uygulanmıştır?

10. Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği uyarınca işçilerden aracılık ücreti alınması yasak olmasına rağmen, Diyarbakırlı mevsimlik tarım işçilerinin ücretlerinden aracılık bedeli veya komisyon kesildiğine ilişkin kaç şikâyet alınmıştır? Yapılan denetimlerde işçi ücretlerinden kesinti yapıldığı tespit edilmiş midir? Edilmişse toplam kesinti tutarı ve uygulanan yaptırımlar nelerdir?

11. Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliğine giden kişilerin kaçının çalışmaları sosyal güvenlik sisteminde kayıt altına alınmaktadır? Tarımda hizmet akdiyle çalışanlar ile süreksiz çalışanlar için geçerli farklı sigortalılık rejimleri dikkate alındığında, işçilerin ne kadarı fiilen sosyal güvenlik korumasından yararlanabilmektedir? Kayıt dışı çalışmanın yıllara göre değişimi nedir?

12. Diyarbakırlı mevsimlik tarım işçilerinin çalıştığı işyerlerinde 2020–2026 döneminde kaç denetim yapılmıştır? Denetimlerde kayıt dışı istihdam, izinsiz aracılık, ücret ihlali, çocuk işçiliği ve iş sağlığı ve güvenliği yönünden kaç aykırılık tespit edilmiştir? Uygulanan idari para cezalarının toplam tutarı kaç TL'dir?

13. 2020–2026 döneminde Diyarbakır'dan aileleriyle birlikte mevsimlik tarım işçiliği amacıyla başka illere giden **0–5, 6–9, 10–13 ve 14–17 yaş gruplarındaki çocukların** sayıları yıllar **itibarıyla** kaçtır? Bu çocukların kaçı yalnızca aileleriyle birlikte göç etmiş, kaçı tarımsal üretim faaliyetlerinde fiilen çalıştırılmıştır?

14. Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliği nedeniyle göç eden ailelerin çocuklarının kaçında okula devamsızlık, geç kayıt, nakil gecikmesi veya eğitimden kopma tespit edilmiştir? Bu çocukların yıllık ortalama kaybettikleri eğitim günü sayısı kaçtır? Eğitim kaybının ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerine göre dağılımı nedir?

15. Mevsimlik tarım işçiliğinde çocuk emeğinin önlenmesi amacıyla Diyarbakır'da ve Diyarbakırlı işçilerin yoğun olarak gittiği illerde 2020–2026 döneminde kaç saha denetimi gerçekleştirilmiştir? Çalıştırıldığı tespit edilen çocukların kaçı eğitim sistemine yönlendirilmiş, kaçı yeniden tarımsal üretimde çalışırken tespit edilmiştir? Tekrarlayan çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik hangi tedbirler uygulanmaktadır?

16. 2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi kapsamında Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliğine giden ailelerin yoğun olarak bulunduğu illerde kaç geçici yerleşim alanı oluşturulmuştur? Bu alanlardan kaç Diyarbakırlı işçi ve aile yararlanmıştır? Temiz içme suyu, elektrik, tuvalet, banyo, kanalizasyon ve güvenli barınma imkânlarının bulunmadığı yerleşim alanlarının sayısı kaçtır?

17. Diyarbakırlı mevsimlik tarım işçilerinin çalıştıkları bölgelerde tarım ilaçlarına maruz kalma, aşırı sıcak, uzun süre güneş altında çalışma, yetersiz içme suyu ve ağır fiziksel iş yükü nedeniyle sağlık sorunu yaşama durumları izlenmekte midir? 2020–2026 döneminde bu nedenlerle sağlık kuruluşlarına başvuran işçilerin sayısı ve sağlık sorunlarının dağılımı nedir?

18. 1 Ocak 2020 – 27 Ekim 2026 döneminde Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliği amacıyla başka illere giden veya Diyarbakır'da mevsimlik tarım işçiliği yapan kişiler arasında kaç iş kazası ve iş kazası sonucu ölüm meydana gelmiştir? Bu olayların yaş, cinsiyet, il, tarım faaliyeti ve kaza nedenlerine göre dağılımı nedir? Sosyal

güvenlik kapsamında bulunmadığı için resmî iş kazası istatistiklerine yansımayan olayların tespiti amacıyla herhangi bir çalışma yapılmakta mıdır?

19. Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliğine giden kişilerin taşınması sırasında 2020–2026 döneminde kaç trafik kazası meydana gelmiştir? Bu kazalarda kaç kişi hayatını kaybetmiş, kaç kişi yaralanmıştır? İşçilerin kapasite üzerinde yolcu taşıyan veya güvenli taşımacılık koşullarını karşılamayan araçlarla taşınmasını önlemek amacıyla hangi denetim ve yaptırımlar uygulanmaktadır?

20. Diyarbakır'da mevsimlik tarım işçiliği yapan hanelerin kaçında düzenli istihdam geliri bulunmamaktadır? Bu hanelerin kaçının sosyal yardım aldığı, kaçının gelir düzeyinin sosyal yardım başvuru ölçütlerinin altında kaldığı ve kaçının herhangi bir sosyal destekten yararlanamadığı tespit edilmiş midir? Mevsimlik tarım işçiliğinin hane **yoksulluğunu** azaltma etkisi ölçülmekte midir?

21. Diyarbakır'dan mevsimlik tarım işçiliği amacıyla göç eden hanelerin yıllık çalışma gelirleri ile göç nedeniyle katlandıkları ulaşım, barınma ve diğer giderler karşılaştırıldığında, mevsimlik göçün hanelerin yıllık net kullanılabilir gelirini ne ölçüde artırdığı hesaplanmış mıdır? Mevsimlik tarım işçiliğine katılan hanelerin ne kadarı, bir sonraki yıl aynı nedenle yeniden göç etmek zorunda kalmaktadır?

22. 2024/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi kapsamında Diyarbakır'da ve Diyarbakırlı mevsimlik tarım işçilerinin yoğun olarak bulunduğu illerde 27 Nisan 2024 – 27 Ekim 2026 döneminde hangi projeler uygulanmıştır? Bu projelere toplam kaç TL kamu kaynağı ayrılmış, kaç TL harcanmış ve kaç işçi ile aile üyesine ulaşılmıştır? Uygulanan projelerin çalışma koşulları, kayıt dışı istihdam, çocuk işçiliği ve barınma sorunları üzerindeki etkileri hangi performans **göstergeleriyle** ölçülmüştür?

23. Diyarbakır'da mevsimlik tarım işçiliğini zorunlu bir geçim stratejisi olmaktan çıkarmak amacıyla kırsal istihdamın artırılması, tarımsal üretimin desteklenmesi, kadınların düzenli istihdama katılımı, genç işsizliğinin azaltılması ve mevsimlik tarım işçilerinin sosyal güvenlik kapsamına alınmasına yönelik **2027–2030 dönemini kapsayan, bütçesi ve ölçülebilir hedefleri belirlenmiş bir eylem planı** hazırlanması öngörülmekte midir? Böyle bir plan hazırlanacaksa Diyarbakır'ın 17 ilçesi için hedeflenen yeni istihdam sayıları, ayrılacak kaynaklar ve mevsimlik göçü azaltma hedefleri nelerdir?